

АКТУАЛЬНІ МЕТОДИКИ – ЕФЕКТИВНА ПРАКТИКА

УДК 378.016:811.161.2'243

Горохова Т. О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна

E-mail: t.horokhova@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0113-8653

СУЧАСНІ КОРПУСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація

Стаття присвячена розкриттю особливостей застосування сучасних корпусних технологій у навчанні української мови як іноземної. У сучасних умовах цифровізації освіти та глобалізації, методики викладання мов для іноземців потребують інноваційних підходів, які забезпечують ефективне засвоєння мовного матеріалу. Одним із таких інструментів є корпус текстів, що дає змогу працювати з великими обсягами автентичних мовних даних, аналізувати реальні приклади мовленнєвої практики, частотність вживання слів, граматичних конструкцій, їх колокацій, а також досліджувати лексичні й граматичні варіанти. Дослідження спрямоване на покращення методів і прийомів викладання української мови як іноземної та впровадження сучасних технологій корпусної лінгвістики для збагачення навчального процесу.

Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, які підкреслюють ефективність реалізації корпусного підходу у вивченні мов. Визначено, що попри наявність різних корпусів української мови, наприклад, Генерального регіонально анотованого корпусу (ГРАК), корпусу «Mova.info» та інших, їхній потенціал недостатньо використовується в освітньому процесі. Анкетування педагогів виявило, що більшість із них знайомі з лінгвістичними корпусами, проте не використовують їх систематично через брак методичних рекомендацій, труднощі доступу до ресурсів, недостатню технічну обізнаність тощо.

Стаття пропонує конкретні завдання, які можуть бути використані на заняттях, а також рекомендації для викладачів щодо інтеграції корпусних технологій у навчальний процес. Наведено приклади пошукових запитів, які студенти можуть використовувати для аналізу лексичних і граматичних особливостей української мови.

Дослідження обґрунтовує доцільність і методичний потенціал використання корпусних технологій у викладанні української мови як іноземної. Наголошено, що корпусний підхід сприяє розвитку лексичної та граматичної компетенцій студентів, підвищує інтерактивність навчального процесу та забезпечує дослідження студентами сучасних мовних даних.

Ключові слова: лінгвістичний корпус, корпуси текстів, корпусний підхід до навчання, навчання української мови як іноземної.

Вступ. Нині спостерігаємо посилений інтерес іноземців до опанування української мови, тому одним із пріоритетних напрямів української лінгводидактики є пошук ефективних методів, засобів, технологій навчання української мови як іноземної. Сучасні процеси цифровізації й інформатизації суспільства посилюють розвиток комп'ютерних технологій в галузі лінгвістики. Важливим інструментом для опанування мови стали корпуси текстів, які дають змогу досліджувати й аналізувати мовні явища в їх безпосередньому вияві та за короткий термін отримувати якомога більше лінгвістичного матеріалу або даних. За допомогою лінгвістичних корпусів стало можливим здійснювати пошук у багатомільйонних текстових масивах, будувати конкорданс для будь-якого слова, одержувати дані про частоту словоформ, лексем, граматичних категорій, синтаксичних конструкцій, відстежувати зміни в частоті й контексті мовної одиниці в різні хронологічні періоди, одержувати дані про лексичну (колокацію) та граматичну (колігацію) сполучуваність тощо [2]. Такі інструменти розширюють можливості вивчення

української мови іноземцями. Виникає потреба методично охарактеризувати особливості реалізації корпусного підходу в навчанні української мови як іноземної.

Лінгводидактичні можливості використання текстових корпусів доволі давно знаходять висвітлення в науковій та науково-методичній літературі здебільшого в контексті викладання іноземної мови (І. Бублик, Б. Беллес Фортуно, С. Бук, А. Віхман, М.-Л. Геа-Валор, В. Жуковська, Д. Кенні, С. Лавіоза, Н. Сасенко та інші).

Переваги корпусного підходу до вивчення мовних і мовленнєвих явищ дослідники пояснюють його особливостями, зокрема можливістю і необхідністю оперувати великою репрезентативною добіркою текстів; емпіричністю дослідження, яка дає змогу аналізувати реальні слововживання в природному мовному середовищі; широким використанням квалітативних і квантитативних методів аналізу текстового матеріалу; прикладним характером дослідження з подальшим упровадженням у навчальний процес; забезпеченням умов інтерактивності на етапах дослідження, навчання, контролю [7; 8; 9].

Варто наголосити, що на сучасному етапі вже почали з'являтися дослідження, присвячені застосуванню лінгвістичних корпусів й реалізації корпусного підходу у вивченні української мови, зокрема і як іноземної (І. Данилюк, О. Демська-Кульчицька, Г. Дідук-Ступ'як, Є. Карпіловська, Н. Скрипник, М. Шведова та інші).

М. Шведова наголошує на тому, що в опануванні української мови іноземцями вкрай важливими є не лише нормативні джерела (словники й нормативні граматики), а й дескриптивні – такі, за допомогою яких можна скласти уявлення про різні лексичні й граматичні варіанти та особливості їх уживання, поширені відхилення від норми, знання яких зазвичай є частиною компетенції пересічного носія мови. Тому в процесі вивчення української мови як іноземної цінними є лінгвістичні корпуси, які дають змогу працювати з автентичними текстами й зручно аналізувати великі масиви таких текстів. У своїй праці дослідниця описує можливості застосування Генерального регіонально анотованого корпусу української мови для навчання української мови як іноземної, а саме: добір лексичного мінімуму на основі частотності вживання лексем; виокремлення регулярних колокацій, ідіом; аналіз фразеологічних виразів, зокрема зі змінними компонентами; уточнення й аналіз граматичних варіантів тощо [4].

Н. Скрипник зазначає, що завдяки використанню корпусу текстів студенти мають змогу знаходити слова та вирази, притаманні певному стилю і тематиці тексту, а також граматичні конструкції, які використовуються для реалізації тої чи тої комунікативної функції. Дослідниця стверджує, що корпусний підхід допомагає студентам оволодіти автентичними лексичними та граматичними конструкціями [3].

В останнє десятиріччя практичне використання корпусів текстів активно висвітлюють в лінгвістичних дослідженнях, зокрема в навчанні іноземних мов, укладанні словників, граматик тощо. Учені-методисти обґрунтовують особливості реалізації корпусного підходу до навчання мови й підтверджують його ефективність. Попри те, що викладання мов на основі текстових корпусів стало предметом багатьох наукових досліджень, методологічні орієнтири реалізації корпусного підходу у процесі навчання української мови як іноземної не були достатньою мірою висвітлені в науковій та методичній літературі.

Мета статті полягає у висвітленні лінгводидактичних орієнтирів застосування корпусних технологій у навчанні української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Основним поняттям корпусної лінгвістики є «корпус текстів» або «лінгвістичний корпус», що трактується в мовознавстві як уніфікований, структурований, розмічений, філологічно компетентний, значний за обсягом масив мовних даних електронного формату, створений для розв'язання конкретних лінгвістичних завдань [2]. Лінгвістичні корпуси ґрунтуються на текстах, відібраних з автентичних джерел: книг, газет, журналів, інтернетних ресурсів, дописів у соціальних мережах тощо, у такий спосіб подаючи мову у природному середовищі її функціонування.

Існують різні підходи до класифікації корпусів текстів. Дослідники розмежовують типи лінгвістичних корпусів за такими критеріями:

- 1) за хронологічною ознакою (синхронічний; моніторинговий, діахронічний);
- 2) за індексацією (простий; анотований);
- 3) за мовою (одномовний; двомовний; багатомовний);
- 4) за способом застосування й використання корпусу (дослідницький; ілюстративний; паралельний);
- 5) за способом існування корпусу (динамічний; статичний).

Сучасна корпусна лінгвістика має у своєму дослідницькому арсеналі достатню кількість корпусів різних типів, у яких представлені тексти українською мовою. Багато з них наявні в мережі Інтернет у вільному доступі. Так, наприклад, найвідомішими корпусами української мови є:

1. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГПАК). URL: <http://uacorporus.org>.
2. Корпус текстів української мови на лінгвістичному порталі «Mova.info». URL: <http://www.mova.info/corpus.aspx?l1=209>.
3. Корпус української мови бібліотеки «Чтиво». URL: <http://korpus.org.ua/>.
4. Лабораторія Української. Веб-корпус із синтаксичною розміркою. URL: <https://mova.institute/>.
5. Lang-uk. Корпуси українських текстів. URL: <https://lang.org.ua/uk/corpora/>.
6. Браунський корпус української мови. URL: <https://ua-gecdataset.grammarly.ai/>.
7. Український веб-корпус Лейпцизького університету. URL: <https://corpora.uni-leipzig.de>.

8. Польський автоматичний веб-корпус української мови (ПАВУК). URL: https://pawuk.ipipan.waw.pl/query_corpus/ та інші.

Важливим для нашого дослідження стало вивчення й узагальнення педагогічного досвіду реалізації корпусного підходу під час навчання української мови як іноземної. Показники цільового анкетування, проведеного авторами в листопаді 2024 року – січні 2025 з-поміж педагогів, які викладають українську мову іноземцям (78 респондентів) засвідчили актуальність обґрунтування методичних аспектів використання корпусів текстів в українській лінгводидактиці. Із опитаних педагогів 50% мають досвід викладання української мови як іноземної понад 5 років; 16,7% – досвід від 3 до 5 років; 33,3% – досвід від 1 до 3 років. Майже всі респонденти (92%) знайомі з лінгвістичними корпусами української мови. З-поміж корпусів, які опитані педагоги коли-небудь використовували у своїй професійній діяльності, найбільш популярними виявилися Корпус текстів української мови (<http://www.mova.info/>) і Генеральний регіонально анотований корпус української мови (<http://uacorpus.org>), тоді як інші залишилися поза увагою респондентів. Варто звернути увагу, що на запитання «Як часто ви використовуєте корпуси текстів у своїй педагогічній діяльності? (зокрема у навчанні української мови як іноземної)» учасники анкетування відповіли «Рідко» (67,9%) і «Ніколи» (32,1%). Тобто бачимо, що респонденти не використовують систематично інструменти корпусної лінгвістики у своїй педагогічній діяльності.

Способи використання корпусів текстів респонденти зазначили такі: підготовка навчальних матеріалів (20 відповідей); викладання лексики (27 відповідей); викладання граматики (26 відповідей); організація пошукової роботи студентів (2 відповіді). Водночас, аналізуючи власний досвід використання лінгвістичних корпусів, педагоги зазначили, що загалом задоволені або дуже задоволені результатами такої діяльності, вбачають методичний потенціал корпусного підходу, а також наголосили на позитивній реакції студентів на завдання, які передбачають роботу з корпусами текстів під час вивчення української мови як іноземної. Отож попри позитивний досвід епізодичного використання корпусних технологій в педагогічній практиці, очевидно, що викладачі української мови стикаються з певними труднощами, з-поміж яких було виокремлено: недостатній рівень обізнаності викладача із можливостями корпусів текстів (23 відповіді); відсутність методичних рекомендацій реалізації корпусного підходу (53 відповіді); труднощі з доступом до корпусів (5 відповідей); недостатність ресурсів (4 відповіді).

Отримані дані актуалізують необхідність розроблення й обґрунтування методологічних засад реалізації корпусного підходу в процесі навчання української мови як іноземної.

Корпусний підхід до навчання мови має чимало переваг, а саме:

- 1) можливість опрацьовувати дані, яких немає в традиційних підручниках і посібниках;
- 2) розширення й автоматизація аналізу мовного матеріалу, змога одержувати й опрацьовувати дані про частоту словоформ, лексем, граматичних категорій, синтаксичних конструкцій;
- 3) швидке відстеження змін у частоті і контексті мовної одиниці у різні хронологічні періоди;
- 4) змога одержувати дані про лексичну (колокацію) та граматичну (колігацію) сполучуваність тощо [1].

В. Жуковська виокремлює три способи використання корпусів у навчанні мови:

- 1) створення навчальних матеріалів на основі даних корпусів;
- 2) добір ілюстративних прикладів із корпусів текстів;
- 3) виконання вправ і завдань із використанням даних корпусу [2].

Результати анкетування засвідчили, що педагоги здебільшого використовують корпуси текстів у перші два способи. Тоді як організація практичної роботи студентів-іноземців з лінгвістичними корпусами потребує додаткового методичного обґрунтування.

Лінгвістичні корпуси є корисним ресурсом для вивчення лексики і граматики української мови в її природному вияві, а не лише у відібраних викладачем матеріалах, тому рекомендуємо корпусний підхід до навчання застосовувати на рівнях В1 і вище, коли студенти мають вже сформований лексичний мінімум і розуміння граматичної будови української мови.

Для вивчення лексики особливо актуальними будуть корпуси, які мають семантичну розмітку, як-от ГРАК [5], де є змога сформулювати пошуковий запит, який знайде всі слова певної семантики, наприклад: `conc:animal` тварини (кіт, акула, бактерія), `conc:dish` посуд і кухонне начиння (тарілка, каструля), `conc:food` їжа та напої (компот, суші), `conc:hum:kin` родичі (мама, брат), `conc:hum:prof` професія (вчителька, журналіст), `conc:loc` місця й простори (космос, ущелина), `conc:vehicle` транспортні засоби (віз, пором), `conc:body:hum:part` частини тіла людини (ніготь, мізинець) та інші [5]. Зауважимо, що для виконання такого пошуку викладач має попередньо прописати запити мовою корпусних запитів CQL, з якими студенти працюватимуть надалі. Наприклад, студентам можна запропонувати такі завдання:

5) Здійсніть пошук назв професій: `[semtag='*conc:hum:prof.*']`. Запишіть у називному відмінку невідомі вам слова, спробуйте зрозуміти їхнє значення з контексту. Розподіліть слова на два стовпчики: маскулінитиви і фемінітиви.

6) Здійсніть пошук слів на позначення локацій у місцевому відмінку: `[semtag='*conc:loc.*' & tag='*_mis.*']`. Запишіть у два стовпчики приклади вживання слів із прийменниками у (в) і на.

Важливо під час виконання таких завдань спрямувати студентів-іноземців на роботу із сучасними текстами, щоб уникнути застарілої лексики, а також надати чіткі технічні інструкції для роботи з обраним лінгві-

стичним корпусом. Анотовані корпуси мають більше можливостей, проте вимагають від педагога достатнього рівня обізнаності з їхнім функціоналом й особливостями формулювання пошукових запитів.

Вивчення української лексики може відбуватися й через зіставлення певних лексем у корпусі, зокрема паронімів. Студенти можуть здійснити пошук за наданими запитами CQL і порівняти контекст вживання слів-паронімів. Наприклад, за запитом [lemma='дружн.й'] студенти можуть порівняти контекст вживання лексем *дружний* і *дружній*, виписати приклади: *дружна робота, родина, команда; дружній простір, статус, дружня порада* та інші.

На окрему увагу заслуговують паралельні корпуси текстів, як-от ParaRook на основі ГРАКу (<https://uacorporus.org/Kyiv/ua/pararook>). Вони складаються з текстів українською мовою та їхніх перекладів іншими мовами, що дає студентам змогу порівнювати мовні структури та збагачувати свій словниковий запас. Нині корпус ParaRook містить паралельні корпуси для таких мовних пар: німецько-українська, англійсько-українська, французько-українська, іспансько-українська та інші (рис. 1).

FREE CORPORA			
Chinese	ParaRook ZH→UK	40,101 words	OPEN
English	ParaRook EN→UK	975,969 words	OPEN
French	ParaRook FR→UK	901,445 words	OPEN
German	ParaRook DE→UK	8,875,783 words	OPEN
Japanese	ParaRook JA→UK	7,343 words	OPEN
Persian	ParaRook FA→UK	8,495 words	OPEN
Spanish	ParaRook ES→UK	423,627 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→DE	7,805,822 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→EN	812,126 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→ES	344,615 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→FA	7,410 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→FR	708,650 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→JA	5,201 words	OPEN
Ukrainian	ParaRook UK→ZH	36,011 words	OPEN

Рис. 1. Наповнення паралельних корпусів ParaRook

У таких корпусах пропонуємо студентам шукати слова, які автоматизований перекладач не завжди правильно перекладає без відповідного контексту (рис. 2). Наприклад, студенти отримують завдання знайти в контексті слова *відношення, стосунки, взаємини, відносини, ставлення* і проаналізувати їх вживання рідною мовою в тексті перекладу. Використовуючи паралельні корпуси, студенти можуть аналізувати оригінальні тексти та різні варіанти їх перекладу, що сприяє кращому розумінню граматичних конструкцій, стилістичних особливостей української мови, нюансів значень та вчитися обирати найбільш відповідні мовні одиниці.

PARALLEL CONCORDANCE ParaRook|UK→DE

CQL [lemma="відношення(відносини)стосунки(ставлення)..."] 804
81.12 per million tokens • 0.0081%

ParaRook|DE→UK

<> Без людини ми не маємо жодного шансу на успіх, казав Реґер, хоч від нїр до голови обкладися славетними світочами і Старими майстрами, а людини вони не замінять, казав Реґер, настав час, коли ні славетні світочі, ні Старі майстри нам не розрада, коли ми бачимо, що славетні світочі кілю зі Старими майстрами не тільки зрелися нас, а й потупилися щонайнищам глумом, коли ми збагаємо, що наші взаємини зі славетними світочами і Старими майстрами сиділися на взаємини собаки і палиці. </>	<> Ohne Menschen haben wir nicht die geringste Überlebenschance, sagte Reger, wir können uns noch so viele große Geister und noch so viele Alte Meister als Gefährten genommen haben, sie ersetzen keinen Menschen, so Reger, am Ende sind wir vor allem von diesen sogenannten großen Geistern und von diesen sogenannten Alten Meistern alleingelassen und wir sehen, daß wir von diesen großen Geistern und Alten Meistern auch noch auf die gemeinste Weise verhöhnt werden und wir stellen fest, daß wir mit allen diesen großen Geistern und allen diesen Alten Meistern immer nur in einem Verhöhnungsverhältnis existiert haben. </>
<> Без людини ми не маємо жодного шансу на успіх, казав Реґер, хоч від нїр до голови обкладися славетними світочами і Старими майстрами, а людини вони не замінять, казав Реґер, настав час, коли ні славетні світочі, ні Старі майстри нам не розрада, коли ми бачимо, що славетні світочі кілю зі Старими майстрами не тільки зрелися нас, а й потупилися щонайнищам глумом, коли ми збагаємо, що наші взаємини зі славетними світочами і Старими майстрами сиділися на взаємини собаки і палиці. </>	<> Ohne Menschen haben wir nicht die geringste Überlebenschance, sagte Reger, wir können uns noch so viele große Geister und noch so viele Alte Meister als Gefährten genommen haben, sie ersetzen keinen Menschen, so Reger, am Ende sind wir vor allem von diesen sogenannten großen Geistern und von diesen sogenannten Alten Meistern alleingelassen und wir sehen, daß wir von diesen großen Geistern und Alten Meistern auch noch auf die gemeinste Weise verhöhnt werden und wir stellen fest, daß wir mit allen diesen großen Geistern und allen diesen Alten Meistern immer nur in einem Verhöhnungsverhältnis existiert haben. </>
<> Таке ставлення до українців домінує і на Заході: донедавна також і в Німеччині українців вважали росіянами, їхню мову — російським діалектом, а їхню історію — російською, польською чи радянською історією. </>	<> Diese Haltung hat das Ausland im Wesentlichen übernommen: Die Ukrainer galten bis vor Kurzem auch in Deutschland als Russen, ihre Sprache als russischer Dialekt, ihre Geschichte als russische, polnische oder sowjetische Geschichte. </>
<> Водночас вони підтримували тісні взаємини з країнами Центральної Європи. </>	<> Gleichzeitig unterhielten sie enge Beziehungen zu den Ländern Mitteleuropas. </>
<> Ставлення Речі Посполитої до дніпровських козаків було суперечливим. </>	<> Das Verhältnis Polen-Litauens zu den Dnjepr-Kosaken war zwiespältig. </>
<> З одного боку, практично незалежні, потужні у військовому відношенні та грабницькі козацькі армії, що служили притулком для селян-втікачів, були осередком неспокою. </>	<> Einerseits waren die praktisch unabhängigen, militärisch starken und räuberischen Kosakenheere, die den entlaufenen Bauern als Zufluchtsort dienten, ein Unruheherd. </>
<> В Києві Хмельницький і козаки налагодили тісні взаємини з православним духовенством і освіченою елітою міста, що сприяло розширенню та радикалізації цільових установок повстання. </>	<> In Kiev kamen Chmelnytskyj und die Kosaken in engen Kontakt mit der orthodoxen Geistlichkeit und der gebildeten Elite der Stadt, was zur Ausweitung und Radikalisierung der Zielsetzungen des Aufstandes beitrug. </>

Рис. 2. Фрагмент результату пошуку в паралельному українсько-німецькому корпусі текстів

У процесі вивчення граматики методично доцільними вважаємо лінгвістичні корпуси, які мають морфологічну анотацію (розмітку) – приписані граматичні теги, за якими можна здійснювати пошук. Наприклад, можна запропонувати студентам такі граматичні завдання:

7) Знайдіть дієслова доконаного виду: [tag='*perf.*']. Від знайдених слів утворіть дієслова недоконаного виду, згрупуйте їх за способами творення.

8) Знайдіть частки: [tag='*part.*']. З'ясуйте їхню функцію в контексті. Запишіть ваші речення зі знайденими частками.

9) Знайдіть числівники: [tag='* numr.*']. Із контексту з'ясуйте їх відмінок.

Зауважимо, що робота з корпусами текстів на заняттях з української мови як іноземної має бути системною й відповідати меті заняття. Корпусним підходом передбачено виконання студентами вправ і завдань із використанням конкордансів або вправ на аналіз деяких послідовностей слів для вивчення граматичних зв'язків. Окрім того, корпуси можуть бути використані для індивідуальних дослідницьких проєктів студентів, які передбачають вибір теми та проведення власного аналізу на основі контекстуальних зразків з корпусу [10, с. 73].

Основним завданням корпусного підходу є не стільки застосування студентами лінгвістичних корпусів, скільки проведення власного дослідження на основі реального мовного матеріалу. Здійснюючи пошук у корпусі та аналізуючи відібрані контексти, студенти-іноземці мають змогу вдосконалювати мовні вміння і навички. Вони перевіряють свою мовну інтуїцію, свої припущення про мову, яким можуть знайти підтвердження на основі власних спостережень над лінгвістичним матеріалом корпусу. Студенти мають змогу самостійно формувати дослідницькі питання, збирати матеріал та інтерпретувати його [6]. Окрім того, такий підхід забезпечує інтерактивність заняття через активну взаємодію студентів з мовним матеріалом, динамічний аналіз текстів, обговорення, виконання групових проєктів і зворотний зв'язок із викладачем. У процесі використання корпусних технологій викладач виступає в ролі координатора самостійної дослідницької діяльності студентів та визначає її напрями: вирішує, які лексичні та граматичні явища варто проілюструвати на корпусному матеріалі; надає інструкції з виконання роботи; аналізує зроблені студентами висновки.

Висновки. Важливим для навчання української мови як іноземної є пошук ефективних методів навчання, які сприяли б стійкому засвоєнню нових знань та вмінь вільно оперувати мовним матеріалом. Корпусний підхід постає ефективним інструментом, що дає змогу аналізувати лінгвістичний матеріал у природному середовищі його функціонування. Лінгвістичні корпуси сприяють інтерактивному й емпіричному вивченню української мови через систему пошукових вправ і завдань, організацію проєктної роботи. Застосування корпусних технологій у навчанні української мови як іноземної створює унікальні можливості для вивчення лексичних, граматичних, стилістичних і синтаксичних особливостей мови, аналізу колокацій і частотності мовних одиниць, що робить його особливо цінним на середньому й високому рівнях володіння мовою. Отже, для ефективного використання корпусів українських текстів у навчанні студентів-іноземців необхідно зосередитися на створенні адаптованих методичних матеріалів, розвитку цифрової компетентності педагогів й активному впровадженні вправ і завдань на основі конкордансів у навчальний процес. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні лінгводидактичних засад упровадження корпусних технологій у процес навчання української мови на різних освітніх рівнях.

Список використаних джерел

1. Горохова Т. Корпусні технології у формуванні граматичної компетентності майбутніх учителів-словесників. Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: збірник наукових праць, 2022. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43414/> (дата звернення: 18.12.2024).
2. Жуковська В. Корпусний підхід у навчанні та вивченні англійської мови. Формування компетентності «Навчання впродовж життя» як ключової вимоги професійної підготовки вчителя XXI століття: навчально-методичний посібник / Гирич О., Євченко В., Жуковська В., Калініна Л., Савчук І., Прокопчук Н., Щерба Н. та ін. Житомир, 2018. 168 с.
3. Скрипник Н. Застосування корпусних технологій у навчанні майбутніх учителів української мови та літератури. *Молодий вчений*. 2020. № 3.1 (79.1). С. 67–70.
4. Шведова М., фон Вальденфельс Р., Яригін С., Рисін А., Старко В., Ніколаєнко Т. та ін. ГРАК: Генеральний регіонально анотований корпус української мови. Київ, Львів, Сна. URL: uacorus.org (дата звернення: 08.01.2025).
5. Шведова М. Застосування корпусу у викладанні української мови як іноземної. 斯拉夫语言、文化、翻译与教学：现状与前景 [Слов'янські мови, культури, переклад і викладання: сучасний стан і перспективи]. 长春 [Чанчунь], 2022. С. 227–232.
6. Швець Г. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: монографія. Київ: Фенікс, 2019. 529 с.
7. Campoy-Cubillo M.C., Bellés Fortuño B., & Gea-Valor M.L. (eds.) *Corpus-Based Approaches to English Language Teaching*. 2010. 281 p.
8. Lemish N., Aleksieieva O., Denysova S., Matvieieva S., Zernetska A. Linguistic corpora technology as a didactic tool in training future translators. *ICT and learning tools in the higher education establishments*. 2020. Vol. 79 No. 5. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3626> (дата звернення: 09.11.2024).
9. O'Keeffe A. *From Corpus to Classroom* / Anne O'Keeffe, Michael McCarthy, Ronald Carter. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 315 p.
10. Wichmann A. Corpora and spoken discourse. *Language and computers studies in practical linguistics*. 62(1). 2007. P. 73–74.

Horokhova T. O.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Ukrainian language Department,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine*

E-mail: t.horokhova@kubg.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0113-8653

MODERN CORPUS TECHNOLOGIES IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The article focuses on the application of modern corpus-based technologies in teaching Ukrainian as a foreign language. In the current context of educational digitalization and globalization, methods for teaching languages to foreign learners require innovative approaches to ensure effective acquisition of linguistic material. One such tool is the text corpus, which allows for the analysis of large volumes of authentic language data, real examples of speech practices, word usage frequency, grammatical constructions, their collocations, as well as lexical and grammatical variations. The research aims to enhance teaching methods and techniques for Ukrainian as a foreign language by incorporating modern corpus linguistics technologies to enrich the educational process.

The study analyzes researches emphasizing the effectiveness of applying the corpus-based approach in language learning. It identifies that despite the availability of various Ukrainian language corpora, such as the General Regionally Annotated Corpus (GRAC), the 'Mova.info' corpus, and others, their potential remains underutilized in education. A survey of educators revealed that while most of them are familiar with linguistic corpora, they do not systematically use them due to a lack of methodological guidelines, difficulties accessing resources, insufficient technical knowledge, and other barriers.

The article offers specific tasks that can be implemented in language classes and provides recommendations for educators on integrating corpus-based technologies into the teaching process. It includes examples of search queries that students can use to analyze lexical and grammatical features of the Ukrainian language.

The study substantiates the feasibility and methodological potential of using corpus-based technologies in teaching Ukrainian as a foreign language. It emphasizes that the corpus-based approach facilitates the development of students' lexical and grammatical competencies, enhances the interactivity of the learning process, and enables students to explore contemporary language data effectively.

Key words: linguistic corpus, text corpora, corpus-based approach to teaching, teaching Ukrainian as a foreign language.

References

1. Horokhova, T. (2022). Korpusni tekhnologii u formuvanni hramatychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-slovesnykiv [Corpus technologies in the formation of grammatical competence of future language teachers]. *Teoretychna i dydaktychna filolohiia: nadbannia, problemy, perspektyvy rozvytku: materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii: zbirnyk naukovykh prats*. Retrieved from: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43414/> [in Ukrainian].
2. Zhukovska, V. (2018). Korpusnyi pidkhid u navchanni ta vyvchenni anhliiskoi movy [Corpus approach in teaching and learning English]. *Formuvannia kompetentnosti «Havchannia vprodovzh zhyttia» yak kliuchovoi vymohy profesiinoi pidhotovky vchytelia XXI stolittia: navchalno-metodychnyi posibnyk / Hyryn O., Yevchenko V., Zhukovska V., Kalinina L., Savchuk I., Prokopchuk N., Shcherba N. ta in. Zhytomyr*. 168 c. [in Ukrainian].
3. Skrypnyk, N. (2020). Zastosuvannia korpusnykh tekhnologii u navchanni maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy ta literatury [The use of corpus technologies in the training of future teachers of the Ukrainian language and literature]. *Molodyi vchenyi* № 3.1 (79.1). p. 67–70 [in Ukrainian].
4. Shvedova, M., von Waldenfels, R., Yarygin, S., Rysin, A., Starko, V., & Nikolajenko, T. et al. HRAK: Heneralnyi rehionalno anotovanyi korpus ukrainskoi movy [GRAC: General Regionally Annotated Corpus of Ukrainian]. Electronic resource: Kyiv, Lviv, Jena. Retrieved from: <http://uacorporus.org> [in English].
5. Shvedova, M. (2022). Zastosuvannia korpusu u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi [Application of the corpus in teaching Ukrainian as a foreign language]. *Славянские языки, культуры, перевод и образование: состояние и перспективы*. 长春 [Chanchun]. 227–232 [in Ukrainian].
6. Shvets, H. (2019). *Teoriia i praktyka navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv humanitarnykh spetsialnostei: monohrafiia [Theory and practice of teaching the Ukrainian language to foreign students of humanitarian specialties: monograph]*. Kyiv: Feniks. 529 s. [in Ukrainian].
7. Campoy-Cubillo, M.C., Bellés Fortuño, B., & Gea-Valor, M.L. (Eds.) (2010). *Corpus-Based Approaches to English Language Teaching*. 281p. [in English].
8. Lemish, N., Aleksieieva, O., Denysova, S., Matvieieva, S., & Zernetska, A. (2020). Linguistic corpora technology as a didactic tool in training future translators. *ICT and learning tools in the higher education establishments*. Vol. 79 No. 5. Retrieved from: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3626> [in English].
9. O'Keeffe, A. (2007). *From Corpus to Classroom* / Anne O'Keeffe, Michael McCarthy, Ronald Carter. Cambridge: Cambridge University Press. 315 p. [in English].
10. Wichmann, A. (2007). Corpora and spoken discourse. *Language and computers studies in practical linguistics*. 62(1). P. 73–74 [in English].